

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/23518,Krytyka.html>
2021-12-06, 19:08

Krytyka

„Krytyka”, właśc. Kwartalnik Polityczny „Krytyka”, pismo niezależne/podziemne wychodzące bez debitu 1978–1990, nast. legalnie do 1994 w Warszawie, założone po rozłamie w środowisku niezależnego pisma „Głos”. Do 1990 ukazały się 33 n-ry (w tym 6 podwójnych), obj. do 400 s., format pocz. A4 (do n-ru 9) nast. A5, drukowane przez wydawnictwa NOWa i Krąg na powielaczu i offsecie, nakł. 2–3,5 tys. egz.; wychodziło się 2–3 razy w roku. Ze wzgl. na obj. zwane też *tołstym* żurnalem. Do n-ru 18 z dodatkową edycją na Zachodzie wydawaną z przesunięciem czasowym przez londyńskie wydawnictwo Aneks. Przedrukowywane wielokrotnie w kraju (także bez wiedzy redakcji). Pierwsza redakcja miała symbolicznie charakter międzynarodowy. W redakcji do 1981: Stefan Starczewski (redaktor nacz.), Stanisław Barańczak, Marek Beylin (od 1980), Konrad Bieliński, Miklos Haraszti, Václav Havel, Jan Kofman (pocz. nieujawniony, ps. Włodzimierz Mart), Jacek Kuroń, Jan Lityński, Adam Michnik, Jan Walc, Roman Wojciechowski. Kolegia redakcyjne odbywano m.in. w mieszkaniu A. Michnika, które do 1981 było oficjalnym kontaktem redakcyjnym. W redakcji od 1982 (redakcja ujawniła się w n-rze 26/1987): J. Kofman (redaktor nacz.), A. Michnik, Piotr Łukasiewicz, Rafał Zakrzewski, M. Beylin, Robert Mroziewicz (m.in. odpowiadał za kolportaż), Mirosława Grabowska. Wśród współpracujących maszynistek m.in.: Hanna Orlik-Staszelis (od 1982), Elżbieta Matysiak (od 1984); od ok. 27 n-ru skład firma Logoscript (Iwonna Kowalska). Wśród autorów m.in.: Zbigniew Brzeziński, Ryszard Bugaj, Władimir Bukowski, Andrzej Friszke, Michał Głowiński, Jerzy Jedlicki, Leszek Kołakowski, Jerzy Surdykowski, Henryk Szlajfer (ps. Jan Kowalski, Andrzej Malinowski), Piotr Szwajcer, ks. Józef Tischner, Andrzej Werner, Krzysztof Wolicki, ks. Józef Życiński, Czesław Bielecki, ks. Adam Boniecki, Jerzy Eisler, Jerzy Holzer, Andrzej Paczkowski, Jadwiga Staniszkis, Maria Turlejska, Wojciech Lamentowicz (ps. Jan Morawski), Michał Jagiełło.

Pismo miało charakter opiniotwórczy, umożliwiało swobodną dyskusję, pocz. odwoływano się do dorobku lewicowego, lewicy niepodległościowej, także PPS, z czasem (od 1982) wyraźniej akcentowano liberalizm; zajmowano się prawami człowieka, swobodami obywatelskimi oraz objawami liberalizacji systemu; zamieszczano analizy polityczne, także teksty dot. spraw związkowych (np. programu politycznego TKK), przebudowy struktur, zmiany metod działania podziemnej „S”, polemiki, wywiady z wybitnymi postaciami (np. Zbigniew Bujak, Zbigniew Herbert), recenzje książek; publikowano materiały socjologiczne, ekonomiczne, rzadziej literackie. Prezentowano teksty poświęcone kulturze (np. J. Walca) oraz prozę (np. Tadeusza Konwickiego). Głośne były m.in.: esej V. Havla *Siła bezsilnych* czy tekst *Żydzi i komunizm* Stanisława Krajewskiego. Ważne były publikacje historyczne odnoszące się do dziejów najnowszych Polski, szczególnie aspektów przemilczanych bądź zakłamanych w oficjalnym obiegu wydawniczym (m.in. problematyka stalinizmu, Marca 1968, zwłaszcza nr 28/29, czy okresu legalnej „S”); poświęcano uwagę archiwaliom np. stenogramom z posiedzenia gremiów kierowniczych „S” w Radomiu z pocz. XII 1981. Liczne n-ry tematyczne lub z problematyką przewodnią, np. dedykowane sąsiadom Polski – Czechosłowacji (nr 2/1978), Węgrom (nr 9/1981), Niemcom (nr 30/1988). Finansowane m.in. przez Społeczny Komitet Nauki, Fundusz Wydawnictw Niezależnych, fundusze z zagranicy napływały za pośrednictwem wydawnictwa Aneks. Kolportowane w kraju, zwłaszcza w największych miastach poprzez sieć kolportażową NOW-ej i Kręgu. Od 1982 środowisko „Krytyki” wydawało własną serię wydawniczą – Biblioteka Kwartalnika Politycznego „Krytyki”, którą drukowały wydawnictwa NOWa i Krąg oraz sporadycznie in. (np. In Plus). Biblioteką kierował J. Kofman. Publikowano tytuły oryginalne, jak i tłumaczenia; ogółem 42 publikacje, w tym kilka wznowień, nakł. do 7–8 tys. egz. Wydawano gł. książki naukowe i historyczne, m.in.: Karl Jaspers, *Problem winy* (1982), Jean François Steiner, *Warszawa. Powstanie 44* (1984), Jerzy Holzer *Solidarność 1980–1981. Geneza i historia* (1984), V. Havel, *Eseje* (1984), Krystyna Kersten, *Narodziny systemu władzy. Polska 1943–1946* (1985), M. Turlejska (ps. Łukasz Socha), *Te pokolenia żałobami czarne... Skazani na*

Śmierć i ich sędziowie 1944-1954 (1986), Karl Raimund Popper, *Spółeczeństwo otwarte i jego wrogowie* (1987), J. Staniszkis, *Ontologia socjalizmu*, Hannah Arendt, *Korzenie totalitaryzmu*; Max Weber, *Polityka jako zawód i powołanie* (1989), a także eseistyka A. Michnika i J. Kuronia. W 1985 „Krytyka” otrzymała nagrodę kulturalną „S”. Zespół „Krytyki” dosięgały liczne represje, np. internowano S. Starczewskiego, J. Kuronia, J. Lityńskiego, A. Michnika; w VI 1985 aresztowano: M. Grabowską, J. Kofmana, R. Mroziejczka. 1990-1994 wydano legalnie 12 n-rów pisma.

Tadeusz Ruzikowski

[Region Mazowsze, Warszawa](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)